

2000 BC

Marc sügab mõtlikult selga. Pulga, mitte küünistega. Sügamispulk on uusim leiutus tema pikas leiutistereas. Kõige popimaks on seni osutunud jõepuu lehtedest ööpesa, mis peab kauem vastu kui suvaliste puude lehtedest kokku visatud pesad. Selles saab magada mugavalt kuni neli ööd, mis säästab öhtust aega päikeseloojangu vaatlemiseks ning hõimlastega suhtlemiseks. Pesa üle on Marc tõesti uhke, see on tema portfoolio staar. Ta mühiseb rahuolevalt end sügades ning hoides silma peal eemal mängivatele hõimu järglastel. Täna on tema kord neid valvata, teised läksid jahile.

Sügamispulk on muidugi *gimmik*, jõuab Marc tagasi praegusse hetke. Igaüks oleks võinud selle leiutada. Küsimus on patenteerimises, äris, promos. Ta ohkab raskelt, kortsutades oma otsmikku, mis on kaaslaste omadest veidi kõrgem, veidi kaarjam. Hing ihkab midagi suurt, midagi erilist. Et kõik oleks rabatud. Et järglased saaks aru, et on olemas midagi enam kui lihtne eksistents jõe ääres. Kuigi Marcil pole vähimatki aimu, mis see olla võiks. Lihtsalt juba siis, kui tal endal polnud veel täiskasvanu nimegi, meeldis talle mõelda asjadest, mida ei ole olemas.

Järglased taamal kiljumas, pöörab Marc pilgu termiidipesa poole. Termiidid töötavad kambakesi. Ma olen üksi. „Aga ma olen ka suurem kui termiidid,” veerevad Marci peas mõtted. Termiitide loss on varemgi hõivanud tema tähelepanu. Ta isegi leiab, et termiitidel on midagi hõimusarnast. Ei saa olla, et nende lossid püstitakse puhtalt instinkti pealt. Marc ei jaga aga seda mõtet oma hõimlastega, sest kahtlustab, et seda ideed kas naeruvääristatakse või otsustatakse, et tal on katus lõplikult ära sõitnud ja et on aeg vennike üksi džunglisse jätta, aitab küll nendest innovatiivsetest pulkadest-pesadest. Meie esiisad magasid puu otsas ja keegi ei vingunud, tsauki-tsau Marc, vaata siis, et lahkud teispoolsusesse Jõerahva esindaja vääriliselt ja saada esiisadele terviseid.

„Ma olen ikka täiesti paranoiline isiksus,” otsustab Marc, raputab korraks oma keha kaelast sabajäägini (minisaba on tema uhkus ja au, enamus hõimlasi sünnivad juba ammu sabata) ja aevastab, peletades eemale ärevust ning näidates maailmale oma uhkeid silmahambaid. Ta keskendub. Termiidid jooksevad mööda seinu üles alla. Mõni kannab mõnd lehte või muud prahti. Neil on kindlad rajad. Kõik on allutatud süsteemile. Marc mõtleb. Ta proovib mõelda nagu termiit.

Siis kui hõimlased, väsinud aga rahuolevad, jahilt koju tulevad, tarduvad nad esmalt. Nende silmad ei suuda ühenduda prefrontaalse korteksiga. Nii juhtub, kui su ees on midagi seninägematut, senikirjeldamatut. Esmalt näevad nad kive. Siis näevad jõe äärest toodud savi, mis on topitud kivide vahele. Konstruktsioon on lame ja püstine, tegemist ei ole kivikünkaga, mida kohtab mõnikord savanniretkel. Nad tulevad lähemale konstruktsiooni uudistama. Marc astub konstruktsiooni kõrvale. „Näete, tegin sellise asja,” ütleb ta: „See on sein.” Hõimukaaslased vaikivad. Nad mõtlevad, mõtlevad kõvasti. Aga nende laubad pole nii kõrged ja kumerad kui Marcil. „Marc, sa oled ikka üks veider tüüp,” ütleb lõpuks hõimupea: „See varjab ju vaadet jõe. Tule parem aita mammutit puhastada. Ja anna siia see pulk, mul selg sügeleb, kõik kurat hiline sellest kuradi jahist.”

Tekst:

Vetik

kunstnik:

Leschellia

Hanna Laanma

Leschelieri teos avaldub telliste ja sõnade peene duetina. Mida lihtsam on materjal ja ehitustehnoloogia – kunstniku viljeletud skulpturaalne tehnika meenutab tõepoolest mängulise müüriladuja tegevust –, seda keerukam on teost saatev diskursus. Arhitektuuriga suhestuva ja pühendunult arhitekti vaatenurka esindava kunstniku sõnad teevad tööd, et hävitada seosed valitud valdkonna toeka vundamendiga.

„Konflikt“, „keeldumine“, „eemaldamine“ ja „vastupanu“ on sõnad ja jõud teose pinna all. Teos ise võib meenutada ehitusplatsi, vahepealset ala, kus kategooriad „lõpetatud“ ja „lõpetamata“ on muutunud üleliigseks. Leschelier kutsub meid märkama seda protsessuaalset, segipaisatud ja algelist etappi arhitektuuris, mis võib tähelepanuta jääda neil, kelle jaoks majad on eelkõige elamiseks mõeldud stabiilsed rajatised.

Kunstnik pöörab funktsiooni ja kasutuse mõttest kaugenedes fookuse ehitamise olemusele. *Otsene ehitamine*, nagu ta oma tegevust kutsub, hõlmab mitmeid eraldiseisvaid protseduurilisi toiminguid. Valgusvihk langeb keha füüsilisele energiale, performatiivsele hetkele, millel ei pruugi olla teisi tunnistajaid peale kunstniku enda. Siis kui taanduvad sõnad, taandub ka vajadus sõnade poolt loodut kanda. Nüüd võib vorm leida enda otsija.

Kunstnik:

Tekst:

Kaljo

Minu esimene mõte seoses Leschelier' loominguga oli see, et kunstnik luuletab materjalis. Kui arhitektuuris peitub poeesia või ta seda kuidagi kehastab, siis täpselt selliselt. Samuti mõjuvad kunstniku installatsioonid maaliliselt, justkui vaba pintsli tõmbega visandatud taiesed. Need on niivõrd fotogeenilised, et toimivad hästi nii kahemõõtmeliste piltidena kui ka ruumiliste vormidena, mis nad tegelikult ka on.

Ühtpidi näivad Leschelier' objektid mineviku ja teisalt tuleviku peegeldusena, ent igal juhul on neis palju düstoopialikkust. Meenuvad suure õhinaga nõukogude perioodil püsti pandud paneelikad Eesti väikealevikes, mis täna kummituslikult tühjana seisavad ja lagunevad. Teisalt on need kui üha kasvava maailma rahvastiku jaoks loodud majutusmaketid – ehitusmaterjalide virrvarr, inimtekkelised konstruktsioonid ja võimalik häving. Puudub floora ja fauna; ei midagi elusat.

Tegu on ilmselt minu lemmikprojektiga tänavusel Artishoki biennaalil. Mulle on sümpaatne autori väljakujunenud käekiri, mõtestatud filosoofia ning suutlikkus valitud eriala sees piire nihutada, saavutades isikupära. Samuti mõjub intelligentsena Leschelier' loomingu mitmekihilisus, meediumide ülesus ning mõtteselguse ja intuitsiooni vaheline tasakaal. Kontseptsioon ei ületa esteetikat, vorm ei varjuta ideed. Puudub sisutühi *coolness*, publikut ei püüta tiluliluga eksitada. Minu jaoks on kunsti kogedes oluline selle usutavus ning mõistmine, et autor on siiras. Looming ei pea olema alati maru tõsine, nagu see Leschelier' puhul vist siiski on, aga see võiks olla aus ja vaba trendide ilmselgest kopeerimisest. Siin on tingimused minu jaoks täidetud.

Kunstnik:

Tekst:

Enamasti peetakse arhitektuuriks hooneid või struktuure, mis on valmis. Siis on nad see, mis nad on mõeldud olema. Arhitektuuri sündimise protsessi visioneerimisest võtmeteni loetakse tehniliseks ettevalmistuseks. Eks see ole nii eluga laiemaltki. Kui palju ka ei räägitaks, et teekond on eesmärk omaette, et tunded ja püüdlused, aistingud ja arvamused on väärtused omaette, on enamasti ikka vastupidi - loevad tulemused.

Teatud vastuolu on selles, et ühelt poolt tahab Leschelier esiplaanile tuua ruumi loovad isetud protsessid, stiihiad ja toimejõud, teiselt poolt on tema looming aga vägagi eneseteadlik, rangelt läbimõeldud ja imetlusväärset puhtalt kontseptuaalne ning autor pole kaugeltki surnud. Vastuolu on terav, aga dialektiline: ilma suunava mõttepuhtuseta poleks stiihia jälgitav, ilma stiihiata oleks kontseptsioon verevaene.

Leschelier kasutab teadlikult kõige banaalsemat ehituselementi - tellist. Tellis on oma banaalsuses kõige kättesaadavam, ka kõige odavam töövahend ja võimaldab vabaneda turujõudude mõjust arhitekti tööle, tegeleda süvitsi puhta materiaalsuse, meta-tasandiga. See vabatahtlik askees viitab suurtele kunstilistele ambitsioonidele.

Leschelier räägib, et ta otsib midagi, mis oleks arhitektuuri, skulptuuri ja aktsionismi vahepeal ning ta jõuab sellele ka veenvalt väga lähedale. Ta tahab näidata, kuidas maailm sünnib algelementidest. Ta on demiurg. Ilus ja samas hirmutav on see, et Leschelier teoses ei näi olevat grammigi irooniat. Mõistetav, eks iroonia ole teadagi nõrkade relv. Leschelier aga võtab ennast ja maailma ülitõsiselt. Ta ei vaata kõikenäinud pilgul enda ja oma kolleegide loodud hooneid ega lepi inimliku piiratusega. Ta nõuab originaali, mitte koopiat. Ta küsib, mida arhitektuur veel suudab? Sellised inimesed muudavad maailma.

Kunstnik:

Tekst:

Magdalena

Marc ühendab oma loomingus *performance*'i, videokunsti, arhitektuuri, tegevuskunsti, skulptuuri ja ehituskunsti. Ta tutvustas meile oma tegemisi ja plaane Zoomi vahendusel. Midagi, mis saab olema nii käega katsutav, materiaalne ja koha peal sündiv, on muidugi keeruline ette kirjeldada. Eriti, kui teose loomise protsess on põhiline osa teosest. Tema varasemate teoste põhjal võib küll öelda, et tal on väga kindel stiil ja tehnika, seega kui ta räägib silikaattellistest ja mõrdist sündivast eelarhitektuursest funktsioonitust skulpturaalsest mitte-disainobjektist, mida ta kavatseb Tallinnas luua, tekib mingi ettekujutus silme ette küll. Kuid ka tema varasemate tööde puhul saab Zoomis näha vaid lõpp-resultaati. Põnev oleks teada, milline näeb välja tema loominguline aktsioon. Kas see on kiire ja robustne või kaalutletud ja täpne? Kas ta karjub ja puhiseb, üleni mõrdiga kaetult, või on kuulda vaid tõsise mehe hingamist ja vaikseid kõlksatusi müüriks muutuvate kivide vahel? Teoste fotodokumentatsiooni puhul võiks arvata mõlemat. Osa ehitisi on massiivselt rohmakad ja ebaühtlased, justkui poleks ta alustades teadnud, kuhu kivide ladumine välja jõuab. Teised aga läbimõeldud ja justkui maketi järgi laotud skulptuur-hooned. Kuid isegi läbi ekraani õhkub kõigist Marci ehitistest jõulist massiivsust ja toorest energiat.

Mulle meenub selleaastasel Ribocal nähtud Bridget Polki tasakaalu *performance*, mis seisnes publiku silme all ümbruskonnast leitud ehitusjääkidest ja tellistest võimatuna näivate tornide püstitamises. Meditatiivne ja vaikne kivide tasakaalustamine tundub küll täieliku vastandina sellisele otsese ehituse (*direct construction*, nagu Marc oma loomeprotsessi nimetab) aktsioonile, millega Marc tegeleb, kuid ma näen neis siiski palju sarnast. Juba sõna tasakaal iseloomustab mõlemat kunstnikku. Üks on ehk rohkem tasa ja teisel on ehk rohkem massiivset kaalu, kuid tunnetusena on see kohal mõlemas. Nende vaba enesemääratlus lisaks kunstniku rollile ka kivi tasakaalustajana ja arhitektina, on andnud neile võimaluse suhtuda avaramalt skulptuuri kui sellisesse. Bridget ja Marc on mõlemad oma materjali – kivide, telliste, segu ja tolmu – vahel ise füüsiliselt kohal. Oma kehaga loomas ja jälgi jätmas. Mõlema kunstniku loomisprotsessi järelemeid vaadates on endiselt tunda nende loojate kohalolu.

kunstnik:

Tekst:

Maarvik

Marc Leschelier õppis arhitektuuri ja nüüd tegutseb peamiselt skulptuuri ja kohaspetsiifilise *performance*'i meediumis. Ta unistab arhitektuurist kui distsipliinist, mis on bürokraatia ja regulatsioonide asemel palju vahetumas dialoogis kunstiga. Leschelier soovib luua arhitektuuri ilma disainita, taandada arhitektuur skeletiks, et mõista selle komponente ning anda ehituskivile ja sideainele oma autonoomsus. Vastandades oma praktikat arhitektuurile ja selle peamistele toimemehhanismidele, defineerib ta oma tegevust otseseks-konstruksiooniks (*direct construction*) ja eel-arhitektuuriks - ehk ikkagi arhitektuuri kaudu. Kui kõik kunstniku enda definitsioonid aga kõrvale heita, saab tema loodud struktuure vaadelda nii esteetilise *homage*'ina peamiselt brutalistlikule arhitektuurile kui vähemal määral ka *arte povera*'le.

Leschelier teostab oma töid kolmes põhikategoorias - vähendatud mudelid, füüsilise kogemusega *performance*'id ja elusuuruses prototüübid. Olgu siis tegemist müüri- või kiviladumis*performance*'ite või avalike prototüüpidega, ehituskividest koosnevad konstruktsioonid mõjuvad kohati kui mingist rituaalist alles jäänud varemed ja jäägid. Tööde esitlustel saab oluliseks teose dokumentatsioon, manipuleerimine proportsioonide ning fotode ja videode järeltöötusega.

Ka Artishoki biennaalil hakkab suurt rolli mängima teose kogemine läbi selle dokumentatsiooni. Kunstnik teostab oma otsese-konstruksiooni EKKMi ruumidesse ning pääsemaks huvialusele materjalile võimalikult lähedale, n-ö naha alla, dokumenteerib ta oma tegevust *direct cinema* stiilis GoPro kaameratega. Sedasi muutuvad ka kaamerad „ehitusplatsil” teiste tööriistadega võrdväärseteks ning neid eksponeeritakse Kai näitusel. Olgugi, et tegemist on nn otsese-konstruksiooniga, kogeda saame seda ikkagi ainult ekraani vahendusel.

Kunstnik:

Tekst:

Maria

Looja on kohmetunud. Ta ei tea, mida ta tahab. Tellis ja mört ei sobi omavahel hästi. Üks on pehme, voolav, teine kõva ja kandiline. Miks peaksid nad koos käima, kui üks tahab voolata ja teine paigal seista. Siiski on loojal selge eesmärk. Nad peavad üheks saama, olgu kuidas on. Aga kuidas siis toimida? Vastust ei tule kusagilt, materjalid vaikivad trotslikult. Õhus on tunda konflikti. Siiski ei anna looja nii kergesti alla. Tal on kindel eesmärk nad kokku panna. Aga miks, küsite. Mille jaoks peavad nad üheks saama? Loojal oli kuskil selles asjus terve hulk pabereid, seal oli kõik kirjas küll. Aga käed on nüüd juba tööd täis ja paberid kuskile kadunud. Tuleb ilma hakkama saada.

Looja võtab kivi ja asetab maha. Seisab hästi küll, aga midagi on puudu. Paneks õige mörti peale, sellise paraja portsu, nii tunde järgi. Jah. Midagi siin nagu on. Mingisugune vahelduvus, kontrast või nii. Veel üks kivi. Veel mörti. Müür kasvab. Mörti immitseb ridade vahelt, kui kivide raskus peale surub. Looja on hoos. Mört, kivi, mört, kivi. Mört ja veel üks kivi. Kordus on mõnus. Milleks need mõtted, mis ununenud on paberile? Kätes ja korduses on ju nii palju jõudu. Müür kasvab. Ah, et mille jaoks müür? Ei teagi, tuli selline tunne. Lihtne konstruktsioon. Lihtsalt kasvas teine. See müür. Sellele võib nii mõndagi juurde mõelda. Ei pea, aga võib. Kujutleda müüri sisse üks aken. Või uks. Uks millegi sisemusse või välisusse. Aga see ei olegi tegelikult nii oluline. On müür.

Kunstnik:

Tekst:

Luiga

Marc Leschelier

„Must mõrt”

Enne kogema asumist palun lugege seda teksti hoolikalt. Kui teil tekib küsimusi või te pole milleski kindel, küsige kelleltki järele.

Hoidke seda teksti turvalises kohas, te võite tahta seda uuesti lugeda.

Milles seisneb „Must mõrt”?

Seisneb kavandamata rajatise koheses rajamises. Fookuses on tegemine; arhitektuursuse otsekohene materiaalsus ja plastilisus. Täpsemalt on muidugi tegemist eelmainitu dokumentatsiooniga. Tegemist ei ole projektiga, küll aga projektsiooniga. Läbimõeldus on tahtlikult peatatud teatud punktis, kust edasi toimub tegevus.

Tüpoloogiliselt paigutub see kunsti ja arhitektuuri vahealale, omades funktsionaalsuse asemel pigem potentsiaalsust. Siiski, ei ole täit potentsiaali tegelikult kunagi vaja teada, üksnes aimata ja/või kompida. Koostisosadeks on vedelad ja tahked osised. Märksõnadeks on anti-arhitektuur ja/või silikaat.

Mis on soovitatav annus?

Soovitatav on eelnevalt kokkulepitud tunnetuslik kogus vastavalt juhiste, kuid selle meetod võib varieeruda vastavalt olukorra iseärasustele. Annus peaks olema piisavalt mahukas, et oleks võimalik sellesse siseneda, vähemalt teoreetiliselt.

Millal peab „Must mõrt” kogemisega eriti ettevaatlik olema?

Kui neist kolmest (skulptor, maalikunstnik, arhitekt) üks käib teie kohta; rohkem või vähem kui üks on veidi teine teema. Kui eelistate keskkonna mõttes linnasüdameid äärealadele. Kui olete Viini aktsionist ja/või neoklassitsist.

Mis juhtub kui annus ununeb?

Kui annus ununeb, meenutage niipea kui meenub. Seejärel jätkake sarnaselt varasemale. Proovige, kas need sobivad omavahel kokku. Kui ei sobi, proovige veel.

Mis on „Must mõrt” võimalikud kõrvalnähud?

Te võite hakata nägema funktsioone kasututes asjades (ja vastupidi). Teil võib tekkida tungiv soov ehitada, rajada, püstitada, telliseid laduda. Spetsialistidest vennad Diagramid (ei ole sugulased) on täheldanud: „*Bricks, lay them down in a straight line / Bricks, build them into a wall / Bricks, very useful objects / They're not expensive at all / Bricks, we all take them for granted / Bricks, different colours and sizes / Bricks, I think I'll go out and buy some / They're not expensive at all*”.

Kui mõni eelnimetatu või muu kõrvalnäht tekitab teis muret, rääkige kellegagi.

Tekst:

Vitamiin

Lilian Hiob:

Mitte et ma end arhitektuuri ajaloos kuidagi tugevalt tunneks, aga Marci teostega meenus mulle Mies van der Rohe ja tema *skin and bones architecture*. Marc räägib arhitektuuri dekonstrueerimisest ja ehitiste skelettide paljastamisest. Samuti tundub mulle, et ta suhtub kriitiliselt arhitektuuri kui koopiakultuuri. Ta üritab igale oma ehitisele anda oma näo ja identiteedi ja paljastada neid materjale, mida arhitektuuris kasutatakse. Tänapäeva arhitektuur on kliiniline ja *slick*, aga tema asjad on nagu arhitektuurihunnikud. Mulle meenutavad need sõjajäänuseid või et nad on justkui aja poolt puretud. Juba uutena näevad tema objektid väga vanad välja.

Siim Preiman:

Minu jaoks on kõige huvitavam see, et ta on *hands-on*. Arhitektuur näib mulle suhteliselt hierarhiline ala. Kui sa alustad büroos noore arhitektina, siis võib suu tööks olla näiteks koostada võistlusprojekte, mille keegi teine enne välja saatmist üle vaatab. Kui sinu projekt peakski võitma, siis sina kirjutad juba järgmist võistlusprojekti ja n-ö päris arhitektid hakkavad seda teostama. Või üldse delegeerimise küsimus. Isegi kui mõni sinu projekt läheb käiku, siis ei ole ju sina see, kes ehitab. Mõtles, lähed objektile ja vaatad, et tulevad ilusad sirged torud paremalt ja vasakult, aga keskel kokku lähevad inetu jõnksuga. Sina oled joonistanud maja, kujutanud ette, et mingid asjad toimivad, valmivad, aga hiljem töötavad võibolla tuhanded teised inimesed selle projektiga. Marci puhul see ongi ainult tema ise. Nagu ta ütles: ta on arhitekt ja müüriladu, teeb kõik otsast lõpuni ise. See ei ole tingimata väga tavaline arhitektuuri juures.

LH:

Marc on öelnud, et arhitektuuris on materjal alati allutatud joonisele, geomeetria ja proportsioonide süsteemile. Just sellele ta vastu liigubki. Ta ütleb küll, et tahab oma ehitisi inimlähedaseks teha, sest tänapäeva ehitised muutuvad järjest kolossaalsemaks, materjalid inimkaugemaks, aga kui tema objekte vaadata, siis kas ta on nagu inimlähedasem? Kas inimene tahab sinna sisse minna? Pigem nad tekitavad natuke kõhedust.

SP:

Jah, tema objektid muutuvad kõledale ja joonistele alluvale arhitektuurile hoopis võrdkujuks. Tundub, et mõlemal juhul, olgu see ette joonistatud või hetkes sündinud, on arhitektuur vaid parim lähim võimalus. Ei ole olemas ideaalselt inimkujulist ruumi, mida kasutada või milles elada.

Tekst:

Kunstnik:

Luschelia

kordus nimisõna et

1 millegi uuesti tegemine, lausumine, toimumine

Rütmiliste kordustega muusikapala

Oluline on harjutuse suur korduste arv ja rahulik tempo

1.1 episoodide, väljendite, üksiksõnade või häälikute täpne või muutustega kordamine poeetilisel eesmärgil

Värsisisesed kordused

Üheülbalised kordused häirisid lugemist

Naabersõnad

omadussõnaga

pidevad **kordused** | tarbetud | lõputud | rütmilised | rohked | liigsed

tegusõnaga

kordust näitama | nägema | vaatama

kordusi vältima

nimisõnaga

saate **kordus** | filmi | harjutuste | finaali | uudiste | mängu

korduste arv | vältimine

Treenituse kasvades suurenda harjutuste korduste arvu või hantlite raskust.

üksus nimisõna et

1 mingi süsteemi, koosluse vm terviku iseseisev osa, üks teistest omasugustest

Territoriaalne üksus

Fraseoloogiline väljend kui keeleline üksus

Naabersõnad

omadussõnaga

uus **üksus** | akadeemiline | iseseisev | kohalik | geograafiline | eraldiseisev | väike | tehniline | territoriaalne | poliitiline | statistiline | funktsionaalne | juriidiline | piirkondlik | suur | rahvusvaheline | sõjaline | administratiivne

tegusõnaga

üksus asub | osaleb | tegutseb | tegeleb | korraldab

üksust moodustama | looma

üksusesse kuuluma

nimisõnaga

üksuste liit

asutus ja **üksus** | riik | institutsioon | organisatsioon

kunstnik:

* Sissekanded pärinevad Sõnaveebist: EKI ühendsõnastik 2020. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2020. [https://sonaveeb.ee/sõna või väljend](https://sonaveeb.ee/sõna_või_väljend) (7.11.2020). Esitatud osaliselt.

Tekst: